

METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA

Filip Veselý

PROČ STUDOVAT METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA?

- PRO UKOTVENÍ VĚDECKÝCH PRACÍ
- PŘEDPOKLAD PRO POCHOPENÍ EKONOMICKÝCH TEORIÍ A Z NICH VYCHÁZEJÍCÍCH TEORIÍ REGIONÁLNÍHO ROZVOJE
- MOŽNOST HODNOTIT

POZITIVISMUS

- Auguste Comte (1798 – 1857)
- Induktivní přístup
- Představa o možnosti jednoho uceleného poznání světa
- Využívá generalizaci. Tato generalizace umožňuje vznik teorií a tato teorie umožňuje předpověď.
- Neutralita výzkumníka (božské oko)
- Důraz na statistiku, matematizace.
- Verifikace

POZITIVISMUS

- U zrodu regionálních teorií
- Prostorová ekonomie (Isard – regionální věda, gravitační modely, lokalizační trojúhelník, dopravní náklady)
- Von Thünen, Weber, Christaller
- Rozmach v době kvantitativní revoluce.
- V ekonomii silný ohlas dodnes.
- Hagget, Harvey??

POZITIVISMUS

- Inspirace fyzikálními zákony
- Kumulativnost poznání
- Dnes v RT spíše vzácně
- Nevýhoda: nelze vše kvantifikovat
- Směry navazující na pozitivismus: postpozitivismus, antipozitivismus

POSTPOZITIVISMUS

- Kritický racionalismus
- Strukturalismus
- Kritický realismus
- Teorie strukturace

KRITICKÝ RACIONALISMUS

Karl Raimund Popper (1902-1994)

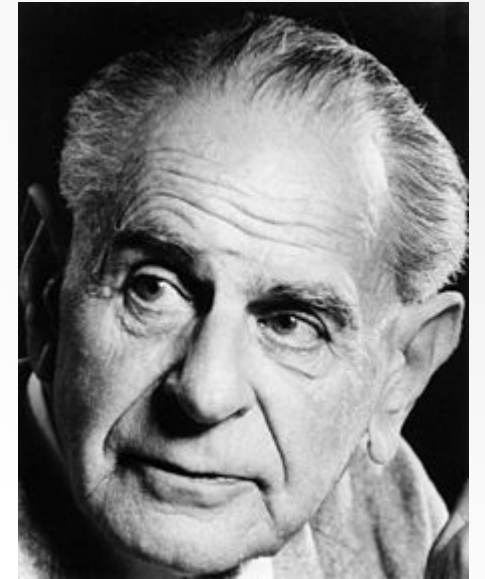
Popper stejně jako Comte vycházel z pozorování, která následně zpracoval do obecné teorie

X

Popper preferoval nejdříve vytvořit hypotézu, tu se následně snažil verifikovat

X

Popper preferoval nejdříve vytvořit hypotézu, tu se následně snažil vyvrátit

KRITICKÝ RACIONALISMUS

Karl Raimund Popper (1902-1994)

Popper stejně jako Comte vycházel z pozorování, která následně zpracoval do obecné teorie

X

Popper preferoval nejdříve vytvořit hypotézu, tu se následně snažil verifikovat

X

Popper preferoval nejdříve vytvořit hypotézu, tu se následně snažil vyvrátit

KRITICKÝ RACIONALISMUS

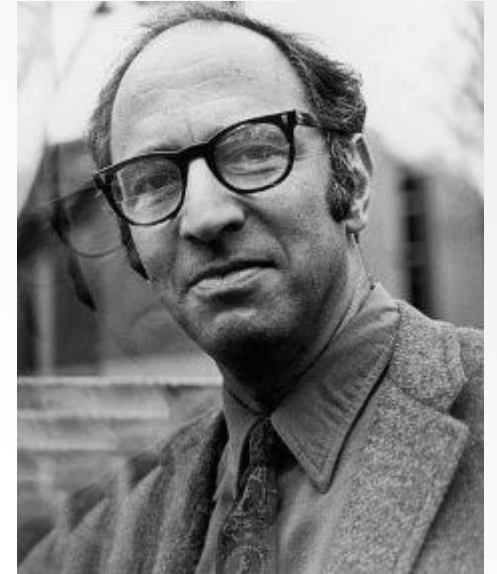
Porovnání s pozitivismem:

- Objektivní danost reality a jevů
- Nezávislost na pozorovateli

- Nepředpokládá se kumulativnost poznání
- Hypotézy nejsou brány za definitivní

Princip falzifikace místo verifikace

KONCEPCE PARADIGMAT

- Thomas Kuhn
- Struktura
- pro interpretaci skutečnosti je rozhodující role subjektu
- interpretace každého jevu je dána rozdílnými historickými podmínkami období, v němž se vychází z ustáleného paradigmatu se nazývá **OBDOBÍ NORMÁLNÍ VĚDY**
- odchylky z paradigmatu, které jsou zpočátku přehlíženy se nazývají **ANOMÁLIE**
- teoretická koncepce je pravdivá tehdy, jestliže existuje kolektivní uznávaná interpretace
- Nesoulad může vést až k **ZPOCHYBNĚNÍ** a tvorbě nové teorie.

STRUKTURALISMUS

- Původ spojován s Karlem Marxem
- Předpoklad existence struktur.
- Struktura - síť vztahů, forma uspořádání jevů.
- Abychom mohli chápat jevy, musíme studovat tyto struktury
- Studium celků, nikoliv jednotlivostí.
- Struktury podmiňují existenci jevů.
- Struktury nelze přímo pozorovat
- Opakované pozorování jevů podle strukturalistů nic neříká o kauzalitě.
- Odlišení objektu a subjektu.

STRUKTURALISMUS

- Vedle geogr. chápání struktur můžeme struktury chápat ve smyslu vztahů ve společnosti.
- Potlačování individuality aktérů
- Představa struktur ve společnosti může vést až ke společenskému determinismu.
- Využití našel ve vysvětlování důvodů ekonomických rozdílů mezi regiony.
- Stopy nalezneme také v ekonomických teoriích, například u teorie výrobních cyklů.

KRITICKÝ REALISMUS

- Roy Bhaskar
- Změkčení strukturalismu
- Možnost vysvětlit, proč při působení stejných struktur dochází k různým jevům
- Možnost jednotlivců působit na struktury.
- Vzájemné působení struktura – jednatel
- Způsob výzkumu:
  1. Empirické pozorování – vysledování pravidelností a vytvoření předběžné teorie.
  2. Zaměření na sledovaný prvek a objevení struktur a rozpoznání nahodilostí.
- Rezignace na predikce

TEORIE STRUKTURACE

- Anthony Giddens
- Snaha o zlidštění struktur
- Možnost pozměňovat struktury, ale tendence struktur ke stabilizaci v čase.
- Jsou dány „objektivní“ struktury, ale máme zde také aktéry. Každý aktér vnímá struktury „subjektivně. Z tohoto plyne, proč ve stejných strukturách můžeme pozorovat určité jevy.
- Jedinci se nechovají mechanicky, nelze jejich chování predikovat na základě modelu.
- Teorie s otevřeným koncem
- Strukturální charakteristiky jako proces reprodukce rutiny a praxe.

TEORIE STRUKTURACE

- Práce s prostorem, respektive časoprostorem.
- Ohlas v tzv. diskusi o lokalitách.
- Slabý odkaz v ekonomických teoriích.
- Rozštěp mezi sociálními a přírodovědnými obory.

RELATIVISTICKÉ PŘÍSTUPY

- Hermeneutika
- Poststrukturalismus
- Postmodernismus

HERMENEUTIKA

- Hans-George Gadamer
- Nic není objektivní a je výsledkem interpretace
- Cílem není univerzální vysvětlení platné ve všech podmínkách, ale pochopit, jak vznikají významy, které jednotlivým jevům připisujeme a objasnit vztah mezi chováním lidí a jejich subjektivními pohnutkami.
- Kvalitativní přístupy, analýza jazyka.
- Nemožnost pochopit významy přesně tak, jak je chápe objekt.
- V ekonomii marginální přístup, například studium rozdílnosti organizace trhu nebo výzkumu procesu vzniku inovací a učení
- V teoriích regionálního rozvoje spojeno s kulturním obratem a teorií učících se regionů. V současnosti silný ohlas hermenutiky.

POSTSTRUKTURALISMUS

- Michel Foucault, Jacques Derrida
- Odmítání možnosti úplného poznání. To chápe jako mocensky motivované a nebezpečné.
- Klasický strukturalismus podle Foucaulta údajně nachází transkulturní, ahistorická a abstraktní pravidla, jež určují prostor možných permutací prvků, zbavených významu – oproti tomu Foucault nachází pouze místní, měnící se pravidla, která v daném období ve zvláštní diskursivní formaci určují, co bude pokládáno za identickou, smysluplnou odpověď

POSTMODERNISMUS

- Neexistence jedné pravdy, různé teorie jsou si rovné.
- Není ucelenou teorií

ODPOVĚDNÍK

- Metodologická východiska
- 10 otázek, nutno zodpovědět správně 8
- Neomezený počet průchodů
- Od 11. 10. – do **16.10.**